

עניני חנוכה ולימוד התורה בליל ניטל - שיעור 174

I. אם צריך שריפה להשמן הנותר ולהפתילות אחר חנוכה

(א) דעת הרמב"ן בשיטת הרי"ף דאפילו כבתה בתוך חצי שעה דמותר להשתמש בשמן אע"ג דמעיקרא הקצה לצורך כל החצי שעה דקי"ל כבתה אין זקוק לה וכן משמע מהמאירי (שנת כ"ח). דכיון דבדיעבד יצא אף תורת איסור הנאה פקע (עיין בר"ן על הרי"ף)

(ב) דעת המהרי"א שהובא בבית יוסף (סוף תרע"ז) דכיון דלכתחלה חיוב ההדלקה חצי שעה גם ההקצאה חל עליו ואסור בהנאה תוך חצי שעה אבל מכאן ואילך מותר

(ג) דעת הרי"א בשלטי הגבורים (פ"ג דשנת) דאחרי שעבר הח' לילות שעבר הזמן לגמרי מותר ליהנות בין בנר ובין בשמן הנשאר דומיא דאתרוג ונוי סוכה והיינו כקושית התוספות (שנת מ"ד. ד"ה "שנר")

(ד) אמנם דעת השאלתות דכל מה שנתן בנר אפילו יותר מכדי חצי שעה אסור בהנאה אפילו אחר חנוכה ולא דמי לנוי סוכה ואתרוג דהתם לא מקצה להו אלא לימי החג לפי שעשויים להשאר אחר החג ולא מקצה להו למצותן לגמרי אבל שמן ופתילה שעשויים להתעבר לגמרי מקצה אותן למצותן לגמרי משא"כ בנר שבת דהתם אף בעודו דולק למצותו נהנין ממנו ולכן אין צריך לשרוף פתילי נר שבת (עיין בר"ן והבית יוסף סוף תרע"ז ושו"ת שבט הלוי ג - פ"ג)

(ה) עיין בשו"ע (תרע"ז - ד) דהנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור עושה מדורה ושורפו דהיינו שלא נתן תחלה רק כשיעור הדלקה ונכבה באמצע ונותר אבל אם נתן הרבה ונותר מותר להשתמש בו לכתחלה כמו שכתב לעיל (נסימן תרע"ז - ז) ויש פוסקים שסוברים דאם נתן השמן בסתם הוקצה כל השמן אם לא דהתנה לכתחלה שלא יאסר אלא כשיעור (מ"ב תרע"ז - סקי"ח ומ"ב תרע"ז - סק"ז) ובזה מתרץ הסתירה בהמחבר (תרע"ז - ז ותרע"ז - ד)

(ו) עיין בשאלת יעב"ץ (סימן ד) שכתב דלדעתו עדיף היה ליקחו לצורך מצוה להתפלל בו דכיון דאיתעביד ביה מצוה חדא יעבד בו זימנא אחריתי וסיים ולא ידעתי למה החליטו הפוסקים לגמור דינו לשריפה

(ז) עיין בט"ז (תרע"ז - ח) דאין הכוונה שאסור ליהנות מזה אלא שלא יוטל בבזיון

(ח) ויש אומרים דאם נכבה בליל זיין בתוך הזמן והוסיפו בליל ח' הרבה שמן יותר מן השיעור וניתותר נראה דלכו"ע אסור ליהנות (בה"ל תרע"ז - ד ד"ה "מן השמן" וערוך השלחן סק"ו)

(ט) למעשה טוב ליזהר לשרוף הפתילות והנותר מהשמן ומ"מ יש כמה צדדים להקל כנ"ל

II. טעמי המנהג שלא ללמוד תורה בליל ניטל מוריה (קס"ח - דף קל"ח)

(א) עיין בטעמי המנהגים (דף ת"ק) שהיו מכים אותם כשמצאו אותם בחוץ מכות אכזריות ולפעמים שמתו תחת ידם ולכן גזרו גדולי הדור על התלמידים ועל המלמדים שישכו בבתיים בלילה הזה

(ב) דאם ראו אור בליל אידם אצל יהודים היו עושים פוגרומים לכן גזרו שלא להאיר אור בליל זה (אוצר מנהגי חסידים דף קי"ט)

(ג) ויש אומרים הטעם משום אבלות שנולד בו אותו האיש ודינו כתשעה באב וכ"כ בכתבי החתם סופר בשם רב נתן אדלער דפקודי ה' ישרים משמחי לב מ"מ קשה דהו"ל להתיר דברים שמותרים בתשעה באב

(ד) בקדושת ציון (עמוד קכ"ט) כתב שידוע דאותו האיש היה תלמידו של רבי יהושע בן פרחיה ולמד תורה הרבה ונלמד מזה שלא המדרש הוא העיקר אלא המעשה והוא היה תלמיד בלא מעשה ויצא לתרבות רעה ולכן מותר לבטל מלימוד התורה כי ביטולה של תורה הוא להראות שהעיקר הוא קיומה

(ה) עיין בספר תפארת שלמה על מה שצוה מרדכי ואסתר להתענות בפסח יום ט"ו ט"ז וי"ז לבטל גזירת המן וקשה למה צריך להתענות דוקא ביו"ט לבטל מצוות ליל פסח ותירץ שע"י שישראל מבטלים מצוות הלילה נעשה רעש בשמים ועי"ז מתעוררים רחמים על בני ישראל וה"ה בליל ניטל (עיין בספר נטעי גבריאל דף ר"ג)

(ו) דעת המהרי"ד מבעלזא דסדר ליל ניטל הוא להתעסק בדביקות הבורא ולא להפסיק אפילו ללימוד התורה כי הוא זמן של התגברות הקליפות והקלים

(ז) דעת הבני יששכר והמנחת אלעזר דהקפידא דוקא שלא ללמוד לפני חצות משום התגברות הקלים ואין מחויב להתעסק בדביקות הבורא או ללימוד התורה אחר חצות יותר משאר לילות

(ח) אמר לי הגאון החסיד רב מנשה קליין דבזמן הזה אין צריך לנהוג דיני ניטל דנטל הניטל ועיין בקונטרס אור ישראל (כסלו תשנ"ו)

III. יש שאין נוהגים לאסור לימוד התורה בליל ניטל

(א) עיין בשו"ת יביע אומר (יו"ד ז - כ) שהביא המשנה (פ"ד מצות פ"י) דאם בטלת מן לימוד התורה יש לך הרבה בטלים כנגדך וכתב שטוב שלא לצאת החוצה לבית המדרש מפחד הרשעים שזה עיקר הטעם אבל יכולים ללמוד בביתם וכתב שבכל ארצות המזרח לא ישמע מנהג זה

(ב) עיין בקובץ חתם סופר (ירושלים תשל"ג - ל"ח) שכתב שלא שמעתי טעם מקובל בכל זה ומנהג שטות אם סוגרים המקואות ועוד כתב דמי שנוהג למנוע הלימוד קודם חצות לגמרי צריך להלוך לישון קודם חצות הלילה ויקומו ללמוד תורה אחר חצות דכל העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו שנאמר קומי רוני בלילה לראש אשמורות (צסוף פ"ד דתמיד ל"ג:)

(ג) עיין בספר אורחות רבינו (עמוד קכ"ג) שכתב דהחזו"א אמר שאסור לבטל מלימוד בלילה זה ועוד אמר הסטייפלער שאינו רוצה ללמוד מתוך הכתב משום שיש מסתכלים על מי שלומד כעובר עבירה